

Ευρωπαϊκό δίκαιο του περιβάλλοντος (περιεχόμενο διδασκαλίας)

I. Οι πηγές της περιβαλλοντικής πολιτικής

- Ο τομέας του δικαίου του περιβάλλοντος
- Η νομική θεμελίωση του της περιβαλλοντικής δράσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- Οι αρχές της περιβαλλοντικής πολιτικής

II. Συγκεκριμένα παραδείγματα πραγματοποίησης της περιβαλλοντικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης

- Η νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων (ΕΙΕ)
- Η νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την προστασία της φύσης
- Η νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τα απόβλητα
- Η νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με τα ύδατα

III. Δικαστική προστασία

- Πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα
- Ο ρόλος των εθνικών δικαστηρίων και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην εφαρμογή της ευρωπαϊκής νομοθεσίας για περιβαλλοντικά θέματα
- Η περιβαλλοντική ευθύνη

Οι αρχές

25

Το άρθρο 174 (2) ΕΚ προβλέπει ότι «Η πολιτική της Κοινότητας στον τομέα του περιβάλλοντος αποβλέπει σε υψηλό επίπεδο προστασίας και λαμβάνει υπόψη την ποικιλομορφία των καταστάσεων στις διάφορες περιοχές της Κοινότητας. Στηρίζεται στις αρχές της προφύλαξης και της προληπτικής δράσης, της επανόρθωσης των καταστροφών του περιβάλλοντος, καθώς και στην αρχή ο ρυπαίνων πληρώνει».

26

Επίκληση στην αρχή της προφύλαξης γίνεται όταν υπάρχει ανάγκη έκτακτης παρέμβασης απέναντι σ' ένα πιθανό κίνδυνο για την προστασία του περιβάλλοντος, στην περίπτωση που τα επιστημονικά δεδομένα δεν επιτρέπουν μια πλήρη εκτίμηση του κινδύνου.[\[15\]](#) Ανακοίνωση της Επιτροπής της 2^{ας} Φεβρουαρίου 2000. Στην πραγματικότητα, παρόλο που δεν αναφέρεται αλλού παρά μόνο στο πλαίσιο της περιβαλλοντικής πολιτικής, η αρχή αυτή εφαρμόζεται συνήθως σε περιπτώσεις κινδύνου για τη δημόσια υγεία.

27

Η αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει» εφαρμόζεται σε πολλά περιβαλλοντικά κείμενα. Η Οδηγία – πλαίσιο για τα απόβλητα προβλέπει, επίσης, ότι το κόστος διαχείρισης των αποβλήτων πρέπει να υποστηρίζεται από τον κάτοχο που παραδίδει απόβλητα σε φορέα συλλογής ή σε επιχείρηση και /ή από τους προηγούμενους κατόχους ή τον παραγωγό του προϊόντος που παράγει τα απόβλητα. Αλλά το καλύτερο παράδειγμα είναι η Οδηγία για την περιβαλλοντική ευθύνη που αναφέρεται παρακάτω.

28

Τέλος, σύμφωνα με το άρθρο 6 ΕΚ οι απαιτήσεις της προστασίας του περιβάλλοντος πρέπει να ενσωματώνονται στον ορισμό και στην εφαρμογή της πολιτικής και των δράσεων.

Μέσα υλοποίησης

29

Το άρθρο 175 (3) ΕΚ προβλέπει ότι «τα προγράμματα γενικών δράσεων, που θέτουν τους επιδιωκόμενους πρωταρχικούς στόχους, θεσπίζονται από το Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο, με τη διαδικασία της συναπόφασης και μετά από διαβούλευση με την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών. Αυτά έχουν αποκλειστικά πολιτική σημασία και ανακοινώνουν τα επικείμενα μέτρα. Το έκτο πρόγραμμα δράσης αφορά την περίοδο 2002-2011. [\[16\]](#) Απόφαση υπ' αριθμόν 1600/2002/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και καλύπτει τέσσερις τομείς προτεραιότητας: τον αγώνα ενάντια στην κλιματική αλλαγή, την προστασία της φύσης και την ανάσχεση της απώλειας βιοποικιλότητας, τη βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος και της υγείας των πληθυσμών, και τέλος την

αναστροφή της αντίθετης προς την αειφορία διαχείρισης των φυσικών πόρων και των αποβλήτων.

30

Αν δεν ληφθούν υπόψη οι μη δεσμευτικές πράξεις, το κοινοτικό δίκαιο για το περιβάλλον επαφίεται κυρίως στις Οδηγίες. Αυτό έχει το πλεονέκτημα ότι επιτρέπει στα κράτη-μέλη να ενσωματώσουν τα μέτρα, που έχουν ως σκοπό, να ανταποκριθούν στους στόχους που έχουν οριστεί από τις Οδηγίες στο προϋπάρχον εθνικό δίκαιο, θέτει ωστόσο προβλήματα, όταν αυτές δεν ενσωματώνονται προσηκόντως. Οι Κανονισμοί είναι πιο σπάνιοι. Συχνά υιοθετούνται για να μεταφέρουν στο ενωσιακό δίκαιο διεθνείς συμφωνίες που συνάπτονται από την Κοινότητα ή/και τα κράτη- μέλη.

31

Τέλος, παρόλο που το άρθρο 249 ΕΚ δεν το αναφέρει, διάφοροι τομείς του δικαίου του περιβάλλοντος μπορούν να καλυφθούν από τις συμφωνίες με οικονομικούς φορείς. [\[17\]](#) Βλ. σχετικά την Ανακοίνωση της Επιτροπής για τις Συμφωνίες. Επιπλέον η Οδηγία 2004/12/ΕΚ για τα απορρίμματα συσκευασίας προβλέπει ότι οι στόχοι της ανακύκλωσης μπορούν να επιτευχθούν μέσω περιβαλλοντικών συμφωνιών. [\[18\]](#) Οδηγία 2004/12/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου. Η κυριότερη από αυτές τις συμφωνίες είναι εκείνη που συνάπτεται από τις ομοσπονδίες των αυτοκινητοβιομηχανιών για ζητήματα μείωσης της εκπομπής του διοξειδίου του άνθρακα. Κάποιες φορές ωστόσο, απεδείχθη ανεπαρκής, και στις αρχές του 2007, η Επιτροπή εξέφρασε την πρόθεση να θεσπίσει νομοθεσία, ξεκινώντας μια εκστρατεία άσκησης επιρροής με την πίεση από την πλευρά των αυτοκινητοβιομηχανιών.

32

Παρά τα υπάρχοντα προγράμματα το δίκαιο του περιβάλλοντος χαρακτηρίζεται από έλλειψη ομοιογένειας. Οι νομοθετικές πράξεις υιοθετήθηκαν και τροποποιήθηκαν από καιρό καθώς προέκυπταν προβλήματα. Για να βελτιωθεί αυτή η κατάσταση το έκτο πρόγραμμα – πλαίσιο προέβλεψε την υιοθέτηση στρατηγικών σε διάφορους τομείς, που οδήγησαν στην ενσωμάτωση αναδιατυπωμένων κειμένων.

33

Προκειμένου να μην δημιουργηθεί ένα περίπλοκος κατάλογος με ετερογενείς πράξεις, οι κυριότερες θα παρουσιαστούν παρακάτω σε σχέση με το είδος της ρύθμισης που εισάγουν.

Τυπολογία των πράξεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε θέματα περιβάλλοντος

Εναρμόνιση, ελάχιστες προδιαγραφές και αμοιβαία αναγνώριση

34

Ο Κανονισμός αριθμ. 1829/2003 ΕΚ εναρμόνισε τους όρους επισήμανσης και ιχνηλασιμότητας των γενετικά τροποποιημένων οργανισμών (ΓΤΟ). Η παρουσία γτο σε προϊόντα που προορίζονται για διατροφή συμπεριλαμβανομένων των ζωοτροφών, πρέπει να επισημαίνεται στην ετικέτα. Κάθε γτο μπορεί να ταυτοποιείται από ένα μοναδικό κωδικό. [\[19\] Κανονισμός αριθμ. 1829/2003 ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και...](#)

35

Ο Κανονισμός *reach* περιλαμβάνει ένα κεφάλαιο σχετικά με τους περιορισμούς στη χρήση ή διάθεση στην αγορά χημικών ουσιών. Απαγορεύει τη χρήση συγκεκριμένων ουσιών (μερικές φορές πάνω από το όριο συγκεκριμένης συγκέντρωσης) σε προϊόντα ή κατηγορίες προϊόντων που επισημαίνονται στο παράρτημα. [\[20\] Κανονισμός αριθμ. 1907/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και ...](#)

36

Ο Κανονισμός αριθμ. 2037/2000 ΕΚ, που υλοποιεί το πρωτόκολλο του Μόντρεαλ, απαγορεύει τη χρήση ουσιών, που καταστρέφουν τη στιβάδα του όζοντος, και κυρίως των χλωροφθορανθράκων, οι οποίοι βρίσκονται κυρίως στις συσκευές αερολυμάτων και στα ηλεκτρικά ψυγεία, και το βρωμιούχο μεθύλιο που χρησιμοποιείται ως παρασιτοκτόνο. Η χρήση των υδροχλωροφθορανθράκων που αρχικά αντικατέστησε τους χλωροφθοράνθρακες, περιορίστηκε σταδιακά αντιστοίχως. [\[21\] Κανονισμός αριθμ. 2037/2000 ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και](#)

Αδειες ή εγκρίσεις

37

Αυτή τη στιγμή υπάρχουν πολλά κείμενα σχετικά με τα απόβλητα, όμως το βασικό είναι η Οδηγία 2006/12/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τα απόβλητα. Αποτελεί μια κωδικοποίηση της Οδηγίας 75/442/ΕΟΚ που έχει τροποποιηθεί αρκετές φορές. Θέτει την αρχή της απαγόρευσης εγκατάλειψης των αποβλήτων και προβλέπει ότι οι εταιρίες ή οργανισμοί που επεξεργάζονται, ελέγχουν και αποθέτουν τα απόβλητα, πρέπει να λαμβάνουν ειδική προς το σκοπό αυτό άδεια.

38

Υπογραμμίζοντας ότι από την έννοια του αποβλήτου, όπως ορίζεται στην οδηγία ως «κάθε ουσία ή αντικείμενο, το οποίο ο κάτοχός του απορρίπτει ή υποχρεούται να απορρίψει» προέκυψε μια σημαντική διαφορά, που οδήγησε την Επιτροπή στην έκδοση μιας ερμηνευτικής ανακοίνωσης σχετικά με την έννοια του αποβλήτου και τα υποπροϊόντα του. COM (2007) 59.

39

Μια πρόταση της οδηγίας- πλαίσιο για τα απόβλητα, που θα αντικαθιστούσε την υπάρχουσα οδηγία- πλαίσιο, αλλά και την οδηγία για τα επικίνδυνα απόβλητα είναι εκείνη για τα χρησιμοποιημένα ορυκτέλαια, η οποία είναι υπό συζήτηση στο Κοινοβούλιο και του Συμβουλίου. Πρόταση της οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου

40

Κανονισμός *reach* προβλέπει ότι για ορισμένες ουσίες, που προκαλούν ιδιαίτερη ανησυχία, θα απαγορευτεί η παραγωγή τους, η διάθεσή τους στην αγορά ή η χρήση τους θα πραγματοποιείται, υπό την επιφύλαξη απόκτησης άδειας, που θα χορηγείται από την Επιτροπή. Δεν πρόκειται για μια γενική άδεια της προαναφερόμενης ουσίας αλλά για μια άδεια χορηγούμενη σε ένα χρήστη, προοριζόμενη για μια συγκεκριμένη χρήση και για περιορισμένη διάρκεια.

41

Οι γτο υποβάλλονται σε μια διαδικασία εναρμονισμένη με την άδεια, που διαχειρίζεται ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός για την Ασφάλεια των Τροφίμων. Κανονισμός 1829/2003 ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου.

έγκριση είναι σε ισχύ για χρονικό διάστημα διάρκειας 10 ετών και είναι ανανεώσιμη.

Η Οδηγία 85/337/ΕΟΚ εξαρτά την αδειοδότηση διαφόρων εγχειρημάτων, που έχουν επίδραση στο περιβάλλον από την αξιολόγηση της αρμόδιας εθνικής αρχής. Οδηγία 85/337/ΕΕΕ του Συμβουλίου της 27^{ης} Ιουνίου 1985. Η οδηγία για την εφαρμογή της στρατηγικής εκτίμησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων καλύπτει τη σχετική υποχρέωση με σχέδια και προγράμματα. Οδηγία 2001/42/ ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου.

43

Το ευρωπαϊκό δίκτυο για τις προστατευόμενες φυσικές περιοχές αποτελείται από τόπους κοινοτικής σημασίας. Οδηγία 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 21ης Μαΐου 1992. Τα κράτη-μέλη οφείλουν να λάβουν μέτρα διαχείρισης αυτών των τόπων και των δραστηριοτήτων, που κινδυνεύουν να πλήξουν μια προστατευόμενη ζώνη και υπόκεινται σε χορήγηση άδειας. Η δε απόκτηση της άδειας εξαρτάται από προηγούμενη θετική μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Αν η αξιολόγηση είναι αρνητική, η άδεια πρέπει να απορριφθεί. Εδώ έγκειται και η βασική διαφοροποίηση σε σχέση με την εκτίμηση των επιπτώσεων που διεξάγονται στο πλαίσιο της Οδηγίας 85/337, οι οποίες δεν εξαρτούν την απόκτηση της άδειας.

44

Η Οδηγία 2008/1/ΕΚ για την ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχο της ρύπανσης υποβάλλει σε χορήγηση άδειας τις βιομηχανικές και αγροτικές δραστηριότητες, που έχουν ένα υψηλό δυναμικό ρύπανσης. Οδηγία 2008/1/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου. Η άδεια μπορεί να χορηγείται μόνο εφόσον πληρούνται ορισμένες προϋποθέσεις, όπως η χρήση όλων των μέτρων που επιτρέπουν την καλύτερη αντιμετώπιση της ρύπανσης, ιδίως με την εφαρμογή των βέλτιστων διαθέσιμων τεχνικών.

Οδηγία σχετικά με την περιβαλλοντική ευθύνη

Η Οδηγία για την περιβαλλοντική ευθύνη εστιάζει στην επανόρθωση ζημιών που προκαλούνται στα ζώα, στα φυτά, στους φυσικούς οικοτόπους, στους χερσαίους και υδάτινους πόρους αλλά και στις επικείμενες απειλές περιβαλλοντικής ζημίας. Οδηγία 2004/35/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου. Προβλέπει, ακόμα, δύο διαφορετικά συστήματα ευθύνης. Ενα καθεστώς αντικειμενικής ευθύνης, χωρίς υπαιτιότητα, που ισχύει για τις επικίνδυνες επαγγελματικές δραστηριότητες, όπως απαριθμούνται στο Παράρτημα III, και ένα άλλο καθεστώς υποκειμενικής ευθύνης, εκ προθέσεως ή εξ αμελείας, που ισχύει για όλες τις άλλες επαγγελματικές δραστηριότητες.

Αντίθετα με ό,τι προέβλεπε η αρχική πρόταση της Επιτροπής, η δημόσια αρχή δεν υποχρεούται να προλαμβάνει ή να αποκαθιστά τη ζημία. Αυτή η υποχρέωση ανατίθεται στο διαχειριστή που πρέπει να υποστηρίξει και αυτό το κόστος. Ο νόμος που θα μεταφέρει αυτή την οδηγία στην εθνική έννομη τάξη είναι σε διαδικασία ψήφισης στη Γαλλία, ενώ η προθεσμία ενσωμάτωσης είχε οριστεί για τις 30 Απριλίου 2007.